

REGERINGSKANSLIET

Rådspromemoria

2015-11-23

Utbildningsdepartementet

Forskningspolitiska enheten

Konkurrenskraftsrådets (KKR) möte den 1 december 2015

Dagordningspunkt: 9

Rubrik: Utkast till rådsslutsatser om forskningsintegritet - antagande

Dokument: 13930/15¹ rådsslutsatser (RSS)

Fakta-PM:

Tidigare behandlad vid samråd med EU-nämnden:

Bakgrund

Begreppet forskningsintegritet såsom det används här (research integrity) används i Sverige inte direkt översatt till forskningsintegritet. Istället använder man sig av begreppet forskningsetik som inte heller är något välavgränsat område även om det omfattar frågor om relationen mellan forskning och etik, om etiska krav på forskaren och etiska krav på forskningens inriktning och genomförande.

Ett annat begrepp som används i Sverige är god sed i forskning. Detta kan sägas vara den moraliska praxis som utvecklas då forskningens olika aktörer i dialog med det omgivande samhället kritiskt reflekterar kring forskningsverksamheten. En god forskningssed bör främja goda relationer mellan forskare inbördes och mellan forskare och allmänhet, och förebygga och motverka vetenskaplig oredlighet.

Forskningsfusk – så kallad oredlighet i forskning är ett område som också ingår i begreppet forskningsetik. Oredlighet kan leda till att människor och djur utsätts för risker eller att nya tekniska lösningar,

¹ Utkastet finns endast på engelska i dagsläget och sålunda är rådspm endast att betrakta som inofficiella översättningar.

infrastruktur eller samhällsplanering inte fungerar. Oredlighet kan leda till att förtroendet för forskare och forskning skadas.

Europeiska kommissionen har antagit två dokument som berör området forskningsintegritet, dels en uppförandekod för rekrytering av forskare (Code of Conduct for the Recruitment of Researchers), dels ett slags ramverk för forskare, forskningsutförare och forskningsfinansiärer där roller och ansvarsfördelning inom området tydliggörs (European Charter for Researchers).

Etik ges även hög prioritet i EU-finansierad forskning, till exempel så måste all verksamhet som bedrivs inom ramen för Horisont 2020 följa etiska principer och relevant nationell, europeisk och internationell lagstiftning.

En europeisk uppförandekod för forskningsintegritet (European Code of Conduct for Research Integrity) har arbetats fram av European Science Foundation (ESF) och All European Academies (ALLEA).

Forskningsetik i Sverige

Den 1 januari 2004 instiftades i Sverige en ny lag om etikprövning av forskning som avser människor. I samband med det inrättades Centrala etikprövningsnämnden och sex regionala nämnder som utövar etikprövning som fristående myndigheter.

Lagen omfattar forskning på levande och avlidna personer, på biologiskt material från människor, samt forskning som innebär hantering av känsliga personuppgifter. Varje forskare måste ansöka om tillstånd hos etikprövningsnämnden när de vill använda vissa metoder.

De regionala nämndernas kanslier ligger vid universiteten i Göteborg, Linköping, Lund, Umeå och Uppsala samt vid Karolinska Institutet i Stockholm. Centrala etikprövningsnämnden har sitt kansli hos Vetenskapsrådet i Stockholm och står under tillsyn av Justitieombudsmannen och Justitiekanslern.

För närvarande pågår arbetet med en utredning där man ska undersöka behovet av en ny hantering av ärenden som rör utredning av oredlighet i forskning och lämna förslag som säkerställer en tydlig och rättssäker hantering av misstänkt oredlighet. Uppdraget förväntas redovisas i slutet av 2016.

Rättslig grund och beslutsförfarande

EUF-fördraget om forskning och teknisk utveckling (art. 172-190).
Beslutsförfarande: rådsslutsatser antas med konsensus.

Svensk ståndpunkt

På grund av ökad internationalisering och forskningsmobilitet så kan utbildning i forskningsetik samt gemensamma och frivilliga riktlinjer om hur man kan förebygga oredlighet i forskning diskuteras och övervägas på EU-nivå.

Att sätta upp ett regelverk som ger goda förutsättningar att förhindra och att utreda oredlighet är dock ett nationellt ansvar.

Regeringen föreslår att Sverige ställer sig bakom ordförandeskapets utkast till rådslutsatser.

Europaparlamentets inställning

Ej känt.

Förslaget

I de nu föreliggande rådsslutsatserna betonas att forskningsintegritet är grunden för högkvalitativ forskning och en förutsättning för att uppnå excellens i forskning och innovation.

I en fotnot till rubriken för rådsslutsatserna tydliggörs att för de föreliggande rådsslutsatserna så utgår man från en definition av forskningsintegritet som hämtats från Irlands universitetsassociation.

I ett samhälle där vetenskaplig output blir allt viktigare så är en god forskningssed viktigt i alla delar av forsknings- och innovationscykeln och under alla delar av forskarens karriär. Open science och forskningsintegritet kan därmed sägas bidra till och förstärka varandra.

RSS konstaterar att oredlighet inom forskning och forskningsprocesser som kan ifrågasättas kan leda till både kostnader och negativ uppmärksamhet vilket i sig riskerar att leda till bristande stöd från det omgivande samhället för forskning och innovation.

I RSS lyfts att ansvaret för god forskningssed och forskningsintegritet i hög utsträckning ligger hos forskaren och den forskande institutionen. Här är det viktigt att det finns tydliga ramverk, processer och riktlinjer, liksom utbildning, stöd och möjligheter för erfarenhetsutbyte.

RSS lyfter att forskning på EU och medlemsstatsnivå bör grundas på de principer som listas i den europeiska uppförandekoden för forskningsintegritet (European Code of Conduct for Research

Integrity) som arbetats fram av European Science Foundation (ESF) och All European Academies (ALLEA):

1. Ärlighet
2. Tillförlitlighet
3. Objektivitet
4. Opartiskhet och oberoende
5. Öppen kommunikation
6. Ansvarsfullhet
7. Rättvisa
8. Ansvar för kommande forskningsgenerationer

I RSS välkomnas att kommissionen avser stärka forskningsintegritet inom ramen för Horisont 2020 genom att där tydliggöra den europeiska uppförandekoden för forskningsintegritet.

I RSS uppmanas medlemsstater och kommissionen också att främja arbetet med forskningsintegritet genom att använda sig av befintliga instrument, nätverk och grupper.

Avslutningsvis uppmanas alla aktörer inom det breda fältet forskning och innovation att definiera och implementera policys för att undvika oredlighet inom forskning och uppmuntra god forskningssed.

Gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

Det finns inga effekter på svenska regler till följd av rådsslutsatser.

Ekonomiska konsekvenser

Rådsslutsatserna har inga budgetära konsekvenser.

Övrigt